

Šilmät pyörienä, kuin tarvoinporkkat

Monie ihmisiä miellytetäh musejot ta esinehet, mit niissä šäilytäh. Musejošša ihmini aina kiinnittäy huomijuo niih esinehih, kumpaset tuuvvah äijän muistoja tahi kummaššutetah omalla arvolla, ainutlaatuisuolla tahi arvautukšelisuolla.

Alevtina
LESONEN

Oma Mua,
Kalevala

Musejon yksi esineh voit kertuo meilä monta pitkie mukavie tarinoja omašta elämäštä ta käyttäjäštä šekä rahvahan elinkeinoista.

Esimerkiksi, artikkelin kuvašša šie niät kummallisen esinehen. Šen pitäy käsissä Kalevalatalo-etnokulttuurikeškekukšen opaš Jelena Kartunen. Tämä esineh on pitkä keppi, šen pivuš on noin 2,5 metrie. Kepin piäššä on pikkaraini mal'la, kummais-ta šanotah porkakši. Iče porkka on kaiverrettu koivun pakkašta. Porkan laijoissa on loukkoja. Joka loukko on yhen kopeikan kokoni.

Hyvä lukija, mitä mieltä šie olet, mi šie on? Mitein šanotah šitä esinehtä? Ta mitä varoin šitä ennein käytettih?

Šemmosie mukavie kyšymkšie rikeneh annetah Kalevalatalo-etnokulttuurikeškekukšen näyttelyjen vierahat, konša enši kertua nähäh šitä esinehtä. Kalevalatalo-keškekukšen musejoesinehien piäššäilyttäjä Viktorija Ti-

Kalevalatalo-etnokulttuurikeškekukšen oppahan Jelena Kartunen käsissä on tarvoim – kalaštajien työvälineh. 6+

KUVA: ALEVNTINA LESONEN, «OMA MUA»

honova keryäy ta šäilyttäy näyttelyesinehie jo enämpi 20 vuotta.

Kyšymmä häneltä, mipä šie kummallini esineh on?

– Oppimatkojen aikana vierahat rikeneh kyšytäh täštä esineheštä. Ta još ryhmä on šuuri, niin yhtäaikua heilä šyntyy monta mukavua ta toičči vuottamaintoita ajatušta. Niijen joukošša on šemmosieki hokšahukšie, kuin: “Še on ikivanha šukšišau-

va”, “Še on esineh, kumpasella voit kerätä käpyjä tahi marjoja puušta”, “Šen esinehen avulla ihmini ajau kanoja kanankoppih”, muhien kertou Viktorija.

Ne ollah tosieh nakrettavat hokšahukšet. Tietyšti, još šie konšana et ole nähnyntä täš esinehtä, niin šie voit enšin näyttüyä ihan ouvolta ta šie voit pitälti arvella, mi šie on.

– Karjalan kieleşšä on verbi,

mi tarkottau ruatuo, kummais-ta voit luatie käyttüyän tätä esinehtä. Še on tarpuo-verbi, a iče esinehen nimi on tarvoim. Še on työvälineh, millä kalaštajat ajettih kalua verkkoh, nuottah tahi ryšäh, šelittäy Viktorija.

Tarpomešša on porkka ta tarvoimvarši. Tarvoim otettih käteh ta porkka-piä lašettih veteh. Šiitä ruttoh ieštuaš tarvoim noššettih veještä ta lašettih veteh.

– Porkan laijoissa olijen loukkojen läpi veješšä nousi kihuja. Šemmoista meluo kalat oikein varattih. Kalaštajat hyvin aktiivisešti põläteltih kaloja tarpomella. Kalat peittopaikašta kiirehen kautta uitih toiseh puoleh täštä melušta ta niin ni puututtih verkkoh. Tällä keinoin pyyvettih haukie, ahventa, šarkie ta lahnua. Keinon erikoisuona oli šie, jotta šie anto mahollisuon šuaha kiini ašen makuajie kaloja, mit peittävyvtti limakoissa, vesihavoissa, vejen alla jäityššä penšahissa, jatkau kertomušta Viktorija.

Ei ole epäilyjä šiitä, jotta šie elinkeino eli Karjalašša. Šemmoni kalaššuš on esitetty ni Kalevala-eepossan runoissa:

*Jo tuošša kalat valitti,
hauki hauvilla pakasi,
kyšy šiika šäynähältä,
lohi toiselta lohelta:
“Joko kuoli kuulut miehet,
katosi Kal'evan pojat,
liinanuotan nuikuttajat,
lankapaklan luajittajat,
šuuren tarpomen taluojat,
pitän varren vierettäjäät?”
Kuuli vanha Väinämöini,
iče tuon šanoiksi virkko:
“Ei ole kuoltu kuulut miehet,
kuatun ei Kal'evan kanša.
Yksi kuoli, kakši šynty,
kuilla on tarpomet paremmat,
varret vuakšuaiki pitemmät,
nuotat kahta kauhijammat.”
(Kalevala, 47. runo,
kiänti Raisa Remšujeva)*

Tarpoin on ihmellini työvälineh. Rahvaš ašen kekši Šilmät pyörienä, kuin tarvoinporkat -šannonnan, mi tarkottau ihmehtä. Ihmiset kerrotah, jotta tarpomisen keino eläy eryähissä paikoissa nykyjäkki.